

Nagy Gáspár szellemi öröksége Vasváron

írta Bakos István, a HUNSOR budapesti tudósítója

Szép kiállítású Meghívót kaptam Szent György napján, amely így szólt: *Vasvár Város Önkormányzata és a Nagy Gáspár Alapítvány tisztelettel meghívja Önt 2009. máj. 2-ára (szombat) 11.00 órára NAGY GÁSPÁR KULTURÁLIS KÖZPONT névadó ünnepségére.*

A Magyar Katolikus Rádió jóvoltából, egykori munkatársai – az Írószövetségből, a Katolikus Rádióból, a Hítel-ből, a Bethlen Alapítványból – szombaton reggel 7-kor busszal indultunk az eseményre. A közös út – akárcsak két éve január közepén, amikor a temetésére mentünk –, a lélek fölkészülése az újbóli találkozásra a tájjal és szülőttel, aki közülünk vettetett. Tisztelgő emlékezés. Egy kicsit mindenki a magáénak érzi őt, egy-egy emlékmorzsát – a Dunántúlt átszelve-, megoszt útítársaival róla. Még csak hatvanéves lenne. Milyen kevés és mégis milyen gazdag életet élt. Negyedszázadon át együtt küszködtünk a Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriumában. Szerettük emberi habitusát, titkári odafigyelését, hűségét. Költőként főleg akkor figyeltünk rá, amikor pengeéles soraival bajt hozott magára, s lapjainkra. Ilyenkor, igyekeztünk menteni, ahogyan tudtuk. Pártfogoltuk, ahol csak módunk volt rá. Kevés sikerrel. A kádári kor önkényurai gyűlölték kitartó igazmondását. A csonka-magyar politikusok nem szerették, ahogyan a határon túl és a világban szétszórta élő magyarokat a Bethlen Alapítvány titkáráként szolgálta. (Mi meg ezt becsültük igazán.) Nemcsak verseivel, de egész lényével.

Begyűjtöttük szépen dedikált könyveit is, örömmel olvastuk termékeny alkotómunkájának egy-egy gyümölcsét, olykor meg is köszöntük, de úgy véltük, lesz még ideje a róla való szólásnak. Immár kiderült, hogy elkéstünk vele. Adósai maradtunk. Sokan, mert sokhelyütt / *az Írószövetség könyvtárosa*ként (1974-75), a *Móra Kiadó szerkesztőjeként* (1976-1980), majd *Írószövetség titkáráként* (1981-1985), azután a *Bethlen Gábor Alapítvány titkáráként* (1985-től 2007-ig) és a *Hítel* egyik szerkesztőjeként (1988-2004), majd a *Magyar Katolikus Rádió kulturális főszerkesztőjeként* (2004 –től 2007-ig) / munkálkodott. Pedig már 1978-ban megírta:

*„Barátkozom a temetővel
mint madár a levegővel ...”*

Később meg így vallott: *„Későn szült Édesanyám, majdnem belehaltunk abba a májusba. Most múlt negyven éve. Időtlenül áramló hosszú idő: nappali és éjjeli óra. Szégyellem is magam, hogy korán halt és kivégzett költők helyett ennyit éltem!”* (Idézet a *Múlik a jövőnk c. kötete* / 1989/, *fűlszövegéből*) Nem nagyon figyeltünk e rejtett üzeneteire, ám ő minden valamire való holt költőt megidézett, minden fontos teljesítményre odafigyelt, bátorított. Művésztársainak, főleg a költőknek dedikált verseivel megrajzolta az ezredforduló magyar szellemi életének horizontját. Minden emberi veszteségről számot adott, szinte minden magyar költőt elsíratott. Amióta új honra lelt, bizonyára

a túlvilági *Magyar Holt Költők Társasága* titkárának választották. De evilági léte sem fejeződött be. Élete - úgy tűnik - halála után kiteljesedik, s intézményes megbecsülése a múlt idővel nőttön nő.

Ez abban is kifejeződik pl. hogy tavaly ilyenkor a *BUDAKESZI VÁROSI KÖNYVTÁR FELVETTE NAGY GÁSPÁR NEVÉT*. Tavaly Nagy Gáspár versmondó verseny és emléktábla avatás volt Nagykanizsán, Szombathelyen is felavatták Nagy Gáspár bronz domborművét, Kő Pál, Kossuth-díjas szobrászművész alkotását. Ez év januárjában, halála második évfordulóján a *Vasvári Művelődési Ház, Bérbaltavár, Nagytilaj* Önkormányzatai, és a Vasvári Színi Egylet vers- és prózamondó találkozót szervezett, Budakeszin pedig 60. születésnapján Nagy Gáspár Kispályás Labdarúgó Tornát rendeztek. A rangadón résztvevő csapatok tagjai egykor együtt játszottak a költővel: Magyar Katolikus Rádió (az egykori kollégák) Írók-költők (futballpályatársak) Pannonhalma I. (a fölnevelő iskola csapata) Pannonhalma II. (a fölnevelő iskola másik csapata) Budakeszi I. (a lakóhely, a hazai pálya csapata) Budakeszi II. (a lakóhely, a hazai pálya másik csapata) Gazsifalva (a szülőföld, Bérbaltavár és Nagytilaj közös csapata) Kecskemét (a Forrás című folyóirat és a KecskemétFilm közös csapata) A sportesemény védnöke a költő fia: Nagy Áron.

Versei igazának napfényre kerülésével, de emlékezéseinkkel is mélyül a tudásunk róla. Például ahogy e buszban az *„Ameddig temetetlen holtak lesznek...”* c. könyve szerzőtársa *Szokolczay Lajos* idézi fel tetteiket, alakját. Őt idézik az előttem ülő, s lapjaikban tőle oly szépen búcsúzó hölgyek is, *Osztovits Ágnes* és *Ács Margit*; meg a mellettem ülő *Kalmár Judit*, aki két évtizeden át hűséges segítőtársa volt a Bethlen Alapítványban, vagy a másik oldal felől *Juhász Judit*, akivel a Katolikus Rádiót építették; mögöttem pedig *Tamás Menyhért*, akit rigmusos verseléssel (*Tamás-i-áda*, *Menyhért-i-óda*) köszöntött 55. születésnapján. Csakúgy a többi utastárs, akik szintén elmesélik vigasztaló történeteiket saját Nagy Gazsijukról. *Görömbei Andrásnak* a Nap Kiadónál most megjelent és Bérbaltaváron dedikált nagyszerű monográfiája még teljesebbé teszi róla a képet. Nekem is megvannak baráti-munkatársi emlékeim, ám többekkel együtt vallom; karakterét az **1956 FÉNYLŐ ARCAI** c. könyvből vett sorai fejezik ki a leghűbben:

*"S az idő titokzatos méhéből
egyszer csak kiobbant
a gyermek...az a nem várt,
aki majd mindent
halálpontosan lát:
ő lett az első forradalmár!*

*És mámorosan skandált
utcákon, tereken át
szavalta a verset...
keze még nem érintett fegyvert,
de már félni sem mert,
hősként tette dolgát:
vele üzent a szabadság!"*

E csodás verskompozícióját, amely méltó emléket állít 1956-nak, ajánlásával *Wittner Mária* és *Rácz Sándor* hitelesítette. Megzenésítette: *Szokolay Sándor*, rajzaival ékesítette, illusztrálta: *Kiss István*.

* * * * *

König Róbert - *Nagy Gáspár: Hullámozó vizeken kereszt* című versciklusát ihlető - linómetszeteinek tárlatával a folyosókon - nyílt meg a Nagy Gáspár Kulturális Központ ünnepe. A névadó költő szülőföldjéhez, hitéhez ugyanúgy ragaszkodott, mint a magyar forradalom emlékéhez: *„Nekem ez,*

a dimbes-dombos Vasi- Hegyhát legdélekeletibb csücskében levő település a legfontosabb helyem, mondhatnám azt, hogy ez az én szent helyem, hiszen minden, amit kaptam a földtől, családtól, innen vittem tovább. Beleépült a lényembe, a sejtjeibe. Minden ide húz vissza” – vallotta a szülőföldjét bemutató TV filmben, amellyel a névadó ünnepség indult. Ismertették a város képviselő-testületének február 5-ei határozatát, mely szerint az önkormányzat - adózva a szülőföldhöz ragaszkodó, a Vasi-Hegyháthoz ezer szállal kötődő, s ide végleg hazatért Kossuth-díjas költő példás életműve, erkölcsi szilárdsága előtt - Nagy Gáspárról nevezi el kulturális feladatokat ellátó intézményét. A félmilliárd forintos beruházással mintaszerűen felújított Kulturális Központ Nagyterme 11 órára megtelt a helyi és környékbeli emberekkel, s az ország minden részéből idezarándokolt tisztelgő közönséggel. A színpadon Nagy Gáspár arcképe mellett a mottó:

*„- ...kívül és belül:
poklosan örvényült, háborult világ,
de a remény sohasem meghaló,
ha minden utolsó szalmaszál
ABBÓL A JÁSZOLBÓL VALÓ!” (Jegyezvén szalmaszállal,1993)*

A költőt méltatva Monostori Imre irodalomtörténész, az Új Forrás c. folyóirat főszerkesztője elmondta: *Nagy Gáspár az elsők között jelezte, még a 90-es években, hogy a diktatúra "visszasompolyog közibénk", és bizonyos volt abban is, hogy a múltat nem lehet csak úgy eltörölni, különösen nem "végképp". Azok közé az értelmiségiek közé tartozott, aki nem képesek beletörődni abba, hogy "két vállrándítás között, történelmileg úgy alakult" - mondta.*

Szokolczay Lajos szerint költő barátunk tudta: *az ég falán azért kell dörömbölni, hogy lent elviselhetőbbé váljék a szenvedés, a diktatúra által ránk kényszerített ezernyi rossz börtönrácsa. Hogy bűneinket azért kell megvallani, hogy tisztuljunk, hogy legalább lélekben erősödjünk, mert akkor bátrak leszünk, bárki és bármi ellenében, az igazság kimondásában. A Nagy Gáspár Kulturális Központot sok minden kötelezi: elsősorban a névadó erkölce, hogy betöltse hivatását. - Hűség a nemzethez, a felnevelő közösséghez, a magyar nyelvhez, s az 1956-os magyar forradalomhoz - ezt takarja Nagy Gáspár életműve - hangzott el az ünnepi beszédben. Nem lesz könnyű ezzel az örökséggel bánni, hiszen ki kell állnia minden cselekedetében a névadó makulátlansága mellett. Szolgálni szépet – kell-e ennél felemelőbb feladat? - tette fel a kérdést ünnepi beszédében az irodalomtörténész.*

A két irodalomtudós és jóbarát emlékező beszédét követte a házigazda szabadon elmondott, kitűnő névadó beszéde. V. Németh Zsolt polgármester elmondta, hogy *a költő széleskörű kulturális feladatvállalásához hozzátartozott, hogy szinte minden - határon innen és túl élő - magyar író, és minden kiemelkedő kulturális alkotó személyiséget, közösséget személyesen megismert, velük együttműködött. Egyházi kapcsolatokat is ápolt, sőt külföldi partnerei is voltak. Érdeklődése és tevékenysége sokirányú. Igazi kultúremberként a fővárosban és vidéken egyaránt részt vett a hazai képzőművészek, zenészek, építészek jeles bemutatkozásain, fórumain, vállalta kiállítások megnyitását, s nemcsak az irodalmi alkotásokat ismertette értőn.*

Személyisége és versei a társművészetek képviselőit is megihlették, s közülük néhányan alkotó művésztársaivá lettek. Köztük ünnepelhetjük kiváló zeneszerzőnket Szokolay Sándort, s a korszak kiemelkedő képzőművészeit, köztük a Központ logóját alkotó Orosz Istvánt, akinek ezért külön köszönetet mondott. A keresztelő a fogadalomtétel ideje is, ezért törekszünk arra, hogy ebben a

házban olyan kulturális értékeket állítsunk elő, olyan értékeknek adjunk teret, amelyre a Hegyhát, Bérbaltavár szülöttje is büszke lehet - zárta szavait a polgármester.

A névadó ünnep alkalmat adott, hogy az *Életünk Vas megyei irodalmi lap Nagy Gáspár-díját* is átadják. Az idén Kulin Ferenc irodalomtörténész vette át a díjat Alexa Károly főszerkesztőtől és Majthényi Lászlótól, a megyei közgyűlés alelnökétől.

A költő verseit felvételről, saját előadásában, valamint Blaskó Péter színművész tolmácsolásában hallhatta a közönség, s a Városi Kórus méltó kórusművekkel köztük egy (*Isten, hazánkért térdelünk előtted* dallamára írt) Nagy Gáspár vers- feldolgozással tette emlékezetessé a névadó ünnepséget. A kitűnő ebédet Polgármester Úr vendégszeretetének köszönhattuk, s azt követően, délután zarándokoltunk el költő barátunk **NAGYTILAJ** temetőjében lévő sírjához, ahol én a tavalyi sírköavatáson nem lehettem jelen. Most megcsodálhattam a természetes szépségét őrző kis mészkő-emlékművet. Énekeltünk és koszorúztunk is a családtagok sírkaréjában, Gazsi sírhantja előtt, ahol - dacára az idei aszálynak - szépen zöldell a fű. Idézem fenti, 1978-as verse záró sorait: „...sorsunkat az Ég kiróttá

*vagy halálunk is kinőtte
hogyan életünk nyúlik örökre
úgy gyönyörű a test sugárzó
ha zöldell a fű fölötté. ” (Zöldell a fű)*

Nagytilajból BÉRBALTAVÁRRA, a családi házhoz vitt utunk, ahol felesége Márta, három gyermeke, s a 2009 januárjában általuk létrehozott NAGY GÁSPÁR ALAPÍTVÁNY Kuratóriuma: / Dr. Görömbei András (elnök), Pécsi Györgyi (alelnök), Szabó Márta (alapító), dr. Petrik Béla (titkár), Monostori Imre, Ablonczy László, dr. Korzenszky Richárd, Dr. Jánosi Zoltán, Dr. Nagy Gábor, Orosz István, Papp Endre (kurátorok) / vendégei voltunk. Szemrevételeztük a Nagy Gáspár Emlékház gondos műszaki tervét, meghallgattuk Görömbei András és Petrik Béla tájékoztatóját a felújítandó szülőházból kialakuló Emlékházról, az Alapítványról és koccintottunk egészségükre, a jobb jövőre.

Az általuk kiadott tájékoztatót itt közlöm: A NAGY GÁSPÁR ALAPÍTVÁNY EMLÉKHÁZ KIALAKÍTÁSÁT TERVEZI NAGY GÁSPÁR BÉRBALTAVÁRI SZÜLŐHÁZÁBAN, AMELYBEN EMLÉKET KÍVÁN ÁLLÍTANI SZERKESZTŐI (HITEL FOLYÓIRAT) ÉS KÖZÉLETI (BETHLEN GÁBOR ALAPÍTVÁNY) MUNKÁSSÁGÁNAK. AZ EMLÉKHÁZAT KULTURÁLIS KÖZPONTKÉNT, IRODALMI TÁBOROK SZÍNHELYEKÉNT KÍVÁNJA MŰKÖDTETNI. AZ ALAPÍTVÁNY EZZEL SZERETNÉ MEGŐRIZNI ÉS TOVÁBBVINNI NAGY GÁSPÁR KÖLTŐ, ÍRÓ, FOLYÓIRAT- ÉS RÁDIÓS SZERKESZTŐNEK A MAGYARSÁG HAGYOMÁNYAIHOZ, A KERESZTÉNYSÉG ÖRÖK ÉRTÉKEIHEZ SZOROSAN KÖTÖDŐ ÉLETMŰVÉNEK SZELLEMISSÉGÉT. AZ ALAPÍTVÁNY CÉLJA, HOGY AZ ÉLETMŰ A NEMZETI KULTÚRA SZERVES RÉSZÉVÉ, ANNAK ELEVEN HAGYOMÁNYÁVÁ VÁLJON. EMELLETT TÁMOGATNI ÉS ÖSZTÖNÖZNI KÍVÁNJA AZOKAT A TÖREKVÉSEKET, MELYEK A MAGYAR NÉP TÖRTÉNELEM SORÁN FELHALMOZOTT ÉRTÉKEIT TUDATOSÍTJÁK, ŐRZI ÉS GYARAPÍTJÁK.

AZ ALAPÍTVÁNY KÖZHASZNÚ MINŐSÍTÉSSEL RENDELKEZIK.

BANKSZÁMLASZÁMA: 10918001-00000086-00100014

KÉRJÜK, TÁMOGASSA AZ ALAPÍTVÁNY CÉLJAIT!

KÉRJÜK, ADJA MEG NEVÉT ÉS CÍMÉT AZ ALÁBBI ELÉRHETŐSÉGEKEN, ÉS A FELAJÁNLÁSHOZ CSEKKET KÜLDÜNK:

NAGY GÁSPÁR ALAPÍTVÁNY 2092. BUDAKESEI, FELKESZI U. 17., VAGY A BELA.PETRIK@T-ONLINE.HU E-MAIL CÍMEN.

KÖSZÖNETTEL: NAGY GÁSPÁR ALAPÍTVÁNY WWW.NAGYGASPAR.HU E HONLAPOT SZÍVBŐL AJÁNLOM OLVASÓINKNAK!

Hazafelé tartva jó érzéssel mondhattuk: Szép napunk volt! De itthon már várt az újabb jeges politikai hidegzuhany... Akkor eszembe villant: Gáspár érzékeny ösztönzője és kritikus megítélője volt a hazai rendszerváltozásnak, s annak, amit utána tettek velünk, vagy műveltünk magunkkal. "Nagy Gáspár a besúgók hadától kísérve, mindig néven nevezte életünk és a nép hóhérait, mert tudván tudta, hogy csak tőlük megszabadulva lehetünk önmagunk urai, az ő gyalázatukat átlépve válhatunk a nép sokaságából nemzetté" – mondta az egyik szónok. Vele együtt az elmaradt tavaszi nagytakarítást mindig hiányoltuk. Vajon most hogy szólna az árvák, szegények védelmezője? Így?

*„Nem tudok itt lenni már
nem akarok ott lenni sehol
egy ember ki önmagából is kiszállt
és baktat a semmi iránt
csak fűtyörészget/ne/ szabadon...”* (Három száalka egy privatizált gerendából, 1991)

Vagy intene, hogy nézzek szembe önnön hibáinkkal, s idézzek a *Békebeli kannibálok* c. verséből?
Mi, a lakiteleki sátorban fölkenetek, ennek hallatán főként az MDF szálnalmas sorsára gondolhatunk!

*„Mint a békebeli
kannibálok
egymást zabálják
föl a barátok
mintha nem volna
már ki ellen
hurrá hajrá most
egymás ellen!*

*Eljött itt van
ütött az óra
álmainkból mi
vállik valóra
ha már az első
szabad percben
"perben haragban"
egymás ellen.”*

Végül két olyan hangulatú versét fedeztem föl, amit mostani állapotomra érvényesnek érzek:

*„Egy szív trappol a virradatban
egy másik föladta magát
a harmadik még itt a mellkasomban
félreveri az éjszakát.”* (Most és később, 1987)

*Ősz-tanúk ők: szélütött levelek
kardiogramos szép szív-leletek*

*rozsdás időben rázkódnak egyre
lejjebb s nem számítanak kegyelemre*

*sem semmi alkudott oltalomra
ha sírásók állnak balra-jobbra*

*tőlük és köröttük ama napon
tanúskodni kell egy fehér lapon*

*ha már így esett - mintha szemtanú
lettem volna még - és nem por/hamu!* (Rázkódó ősz 1995)

Köszönöm késői üzeneteidet, kedves (r)égi barátom, akivel hajdan együtt húztuk a magyar szolidaritás szekereit. Remélem, ballagunk még együtt majd a Felföldön, hogy átadjuk Márton Áron kitüntetését a kedves Bíró Lucián atyának, a magyar iskolák felvidéki apostolának, s mindazoknak, akik arra érdemesek. Kérlek, légy továbbra is társunk az Írószövetségben, a Katolikus Rádióban, a Hitelben és a Bethlen Gábor Alapítványban. Légy őriző képviselője és éltetője a magyar kultúrának, benne a vasvári Nagy Gáspár Kulturális Központnak, a Budakeszi Nagy Gáspár Városi Könyvtárnak, meg a Bérbaltavári Nagy Gáspár Emlékháznak, meg a többinek is, amíg teheted! Isten Veled!

Budapest, 2009. május 25.

BAKOS ISTVÁN
